

הנדון: הסבר הלכתי לדרישות הכשרות בפסח:

העם היהודי מציין את חג הפסח – חג היותנו לעם – מזה 3500 שנה, והיהודים בארץ ובעולם נזהרים מאז ומתמיד לקיים את ליל הסדר ואת איסור אכילת חמץ בכל שבעת ימי הפסח. קיימים שלושה דברים המייחדים את איסור החמץ בפסח, לעומת רוב איסורי האכילה האחרים שבתורה:

1. מלבד האיסור לאכול חמץ בימי הפסח, יש גם איסור ליהנות מהחמץ, למשל, ע"י נתינתו לבהמות (איסור שלא קיים בחלק גדול משאר האיסורים כמו איסור נבלה וחזיר).
2. בניגוד לרוב רובם של האיסורים האחרים, החמץ איננו מתבטל בפסח, ואם נכנס מעט חמץ אפילו לכמות גדולה מאוד של מזון כשר לפסח כל המזון נאסר, ואין אומרים שהאיסור בטל בששים.
3. בימי הפסח אסור לא רק לאכול או ליהנות מהחמץ אלא אסור שהחמץ יישאר ברשותנו, ועל כן, צריך לשרוף את החמץ שנשאר לפני פסח, או למוכרו לגוי, על מנת שלא יהיה ברשותנו כל חמץ, ושלא נתעסק בחמץ בכל ימי הפסח.

מהו בדיוק חמץ? גרעיני חמשת מיני דגן (חיטה, שעורה, שיפון, שבולת שועל וכוסמת) שבאו במגע עם מים ולא נאפו מיד.

למרות שאיסור החמץ נהג בעם ישראל 3500 שנה, הטיפול בכשרות הרפתות בפסח הינו דבר חדש יחסית, מכיוון שרק ההתיישבות בימינו בארץ ישראל הביאה עמה יהודים בעלי רפתות גדולות, ועל כן ההנחיות לכשרות הרפתות בפסח הינן חדשות יחסית. אין ספק כי זו זכות גדולה להיות בין המעצבים את חג הפסח העתיק בענף הרפת היהודי, ולהיות היחידים בעולם המשקיעים מאמצים ומצליחים לקיים את הלכות הפסח ברפתות – בהן מסובך לשמור על איסורי החמץ יותר מאשר בבית.

מלבד הזכות הזו, זוכים בעלי הרפתות היהודים גם לספק חלב כשר לפסח לכל עם ישראל, כולל למחמירים ולמנועים בפסח מרובם המוחלט של מוצרי המזון התעשייתיים כולל אלו הכשרים לפסח למהדרין.

כדי להבין מהן בעיות הכשרות של החלב בפסח וכיצד מטפלים בהן יש להקדים ולקבוע שחלב יכול להיאסר לשימוש בפסח בגלל אחת משתי סיבות:

1. אם נתערב בו חמץ שאוסר אותו.
2. אם הפרה אוכלת חמץ בשבעת ימי הפסח בהם החמץ אסור בהנאה.

מכיוון שקורה לעיתים ששאריות מזון הנמצאים ברפת או על גוף הפרה נשאבים בעת החליבה או מוצאים את דרכם באופן אחר למיכל ומכיוון ששאריות מזון אלו יכולות להיות חמץ גמור הרי שכדי להבטיח את כשרות החלב נהגו בעבר לדרוש את החלפת מזון הפרות החל מעת תחילת הייצור הכשר לפסח, כדי למנוע חשש של ערוב חמץ בחלב. חמץ זה יכול בתנאים מסוימים לאסור את כל מיכל החלב, ולעתים, החלב יאסר גם אם לאחר מכן יצליחו לסנן ולהוציא את החמץ מהחלב.

מכיוון שהמעבר המוקדם למזון כשר לפסח פוגע בפרות וברפתנים הוצע והוסכם שבכל הנוגע לייצור כשר לפסח לפני הפסח אפשר להמשיך ולהזין את הפרות במזונם הרגיל ובתנאי שכל החלב יעבור סינון עדין ויעיל מיד לאחר החליבה.

בעקבות החלטה זו הרכיבו כל הרפתות מערכות סינון חלב, ומצד שני, תקופת ההזנה במזון כשר לפסח צומצמה באופן משמעותי.

בהקשר זה, יש להסביר, מהו יתרונו של הסינון ברפת לעומת הסינון המתבצע בעת קבלת החלב במחלבה:

1. במכון החליבה ברפת ניתן לסנן בסינון עדין הרבה יותר מאשר רמת הסינון בעת קבלת החלב במחלבה בגלל עוצמות השאיבה וכמויות החלב השונות העוברות דרך מערכות הסינון.
2. יש יתרון רב לסינון המתבצע מייד לאחר החליבה לעומת סינון המתבצע מאוחר יותר רק כאשר החלב מגיע למחלבה.

יש להעיר, שבמהלך השנים למדנו שאם לא משתמשים במסנן המתאים למכון החליבה הספיציפי, ואם לא מתחזקים את מערכת הסינון נכון הרי שהחלב לא יהיה נקי לחלוטין. לכן אנו מקפידים מאוד לבצע מספר בדיקות של ניקיון החלב במהלך תקופת הייצור לפסח כדי לוודא שאכן המסנן מבצע את פעולתו כראוי, ובמקרים שבהם אנו מגלים שהחלב לא נקי אנו דורשים לדאוג לתיקון המערכת באופן מידי. שיתוף הפעולה של הרפתנים בנושא זה הינו חשוב ביותר כדי שנוכל לשמר את ההישג של צמצום משמעותי של תקופת ההזנה במזון כשר לפסח.

לקראת פסח שבו החלב יכול להיאסר גם מחמת העובדה שהפרות אוכלות חמץ אנו דואגים לסילוק כל חששות החמץ מכל סביבת הפרות החולבות, וכך גם החלב המסופק למחלבות בפסח עצמו הינו כשר לפסח גם למחמירים מכיוון שהפרות לא אוכלות חמץ בפסח. וכאן אנו נשאלים שתי שאלות:

1. מדוע לא מספיק להחליף את מזון הפרות בערב פסח?
2. מדוע גם לאחר החלפת המזון עדיין אנו מקפידים מאוד על סינון החלב, הרי גם אם יגיע משבו משאריות המזון לחלב לא תהיה כל בעיה מכיוון שבתקופה זו אין במזון חמץ?

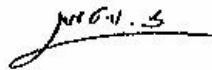
לשאלה הראשונה יש שתי תשובות: האחת לא בכל מקום ניתן להגיע לניקיון מושלם של מתקני הכנת המזון הובלתו וערבובו ומקומות איחסונו והאבוסיים שאליהם הוא נשפך, ולכן יש צורך במספר ימים כדי שגם אם נשארו שאריות חמץ במערכות הם יישטפו עם החומרים הכשרים לפסח שעוברים במערכות אלו בימים שקודם הפסח. והתשובה השנייה היא שעלינו לבדוק ולוודא שכל המקומות עברו למזון כשר לפסח ובמידה שקיימת בעיה עלינו לזהות אותה בהקדם ולהספיק לתקנה עוד בטרם הפסח

לגבי השאלה השנייה התשובה היא, שגם אחרי החלפת המזון אנו עדיין נזקקים לסינון, מכיוון שניסיון רב שנים מראה שגם במזון הכשר לפסח מעורבים, לעתים, מעט דגנים העלולים להחמיץ, וקשה מאוד להגיע לכך שסככות הפרות ומכון החליבה יהיו נקיים לחלוטין מכל חשש חמץ. לגבי כשרות החלב מחמת אכילת חמץ של הפרות אין מקום לחשש בגלל חשש למשהו חמץ בתוך המזון של הפרות, אך לגבי החשש שמהו מהחמץ שנותר עלול להתערב בחלב עצמו מכיוון שחמץ בפסח אוסר במשהו זה כן חשש שעלול להביא לפסילת כשרות החלב לפסח ולכן, חשוב לנו מאוד הסינון עד לסוף ימות הפסח, ואסור בשום אופן, לזלזל בו גם לאחר החלפת המזון.

החמץ נוצר רק מגרעין החיטה עצמו (כולל קליפתו) ורק אם הוא נרטב במים (להוציא למשל אם הוא נרטב ממיצי פירות, מייץ, שמן או חלב). מה איננו אסור באיסור חמץ? לו היה לנו קש נקי משיבולים המכילים גרעיני חיטה לא הייתה מניעה להשתמש בו בפסח. כמו"כ, לו היו לנו גרעיני שעורים או שחת דגן שלא באו במגע עם מים והם היו ניתנים לפרה תחת השגחה

ושמירה שהם לא נרטבים ושלא נשארים שאריות שנרטבו ברוק הפרה – היה מותר להזין בהם בפסח, וכך נהגו יהודים שהיו להם 2-3 פרות בחצר.
מהו תחמיץ חיטה או שחת דגן כשרים לפסח? מכיוון שאי אפשר להבטיח שהתחמיץ או השחת לא יבואו במגע עם מים ויחמיצו, הרי הדרך לאפשר שימוש בשחת דגן או תחמיץ כשרים לפסח הוא באמצעות השגחה שהחיטה תקצר בשלב מוקדם כאשר עדיין אין בה גרעין חיטה שיכול להחמיץ. אנו עורכים מחקרים וברורים רבים מאוד כדי לקבוע את השלב המאוחר ביותר בו ניתן לקצור את החיטה כשהיא עדיין בשלב בו היא לא יכולה להחמיץ.
כבר כיום הגענו לכך שמשקים רבים מבססים את מזונות העדר על תחמיץ חיטה ושחת דגן כשרים לפסח ולא על תוצרת תירס שגידולו עתיר מים ובדרך כלל יקר הרבה יותר מאשר החיטה.

בברכת חג שמח לכל עם ישראל, ובתודה על שיתוף הפעולה בכל ימות השנה, ובימות הפסח בפרט, ובברכת הצלחה, פרנסה ובריאות טובה לכולכם.

הרב זאב וייטמן – רב תנובה